

Krzyż Wolności i Solidarności

[https://ipn.gov.pl/kwi/uroczystosci/979,Uroczystosc-wreczenia-Krzyzy-Wolnosci-i-Solidarnosci-Torun-8-wrzesnia-2017.h
tml](https://ipn.gov.pl/kwi/uroczystosci/979,Uroczystosc-wreczenia-Krzyzy-Wolnosci-i-Solidarnosci-Torun-8-wrzesnia-2017.htm)
25.04.2024, 00:13

Uroczystość wręczenia Krzyży Wolności i Solidarności – Toruń, 8 września 2017

Dziś w Toruniu, w historycznej Sali Wielkiej Dworu Artusa, prezes IPN dr Jarosław Szarek, w imieniu Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, wręczył Krzyże Wolności i Solidarności.

Odznaczenia te przyznawane są działaczom opozycji wobec dyktatury komunistycznej, za działalność na rzecz odzyskania przez Polskę niepodległości i suwerenności lub respektowania praw człowieka w PRL. Inspiracją dla ustanowienia w sierpniu 2010 r. Krzyża Wolności i Solidarności był, przyznawany w okresie międzywojennym, Krzyż Niepodległości. Uroczystość uświetnił recital fortepianowy Pawła Wakarecy – finalisty XVI Konkursu Chopinowskiego. Lista odznaczonych zawiera 37 nazwisk osób związanych z regionem kujawsko-pomorskim. Wśród wyróżnionych pośmiertnie znalazła się Generał Elżbieta Zawacka – Dama Orderu Orła Białego. Odznaczenie w Jej imieniu odebrała Dorota Zawacka-Wakarecy, prezes Fundacji Generał Elżbiety Zawackiej.

Uroczystość zaszczylicili swoją obecnością: prezes IPN dr Jarosław Szarek, poseł na Sejm RP

Antoni Mężydło, senator Maciej Łuczak, prezydent Miasta Torunia Michał Zaleski, prezydent Miasta Inowrocławia Ryszard Brejza, zastępca Komendanta Wojewódzkiego Policji w Bydgoszczy Mirosław Elszkowski, rektor Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy prof. Jacek Woźny, Wojskowy Komendant Uzuppełnień w Bydgoszczy ppłk Adam Ciesielski, pracownik naukowy Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu i członek Kolegium Instytutu Pamięci Narodowej prof. Wojciech Pollak, prezes Fundacji Generał Elżbiety Zawackiej Archiwum i Muzeum Pomorskie Armii Krajowej oraz Wojskowej Służby Polek w Toruniu Dorota Zawacka-Wakarecy, b. przewodniczący Zarządu Regionu Toruńskiego NSZZ „Solidarność” Władysław Krypel, przewodniczący Zarządu Stowarzyszenia Osób Internowanych „Chełminiach 1982” Tadeusz Antkowiak, prezes Okręgu Toruń Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej Kazimierz Wach i wielu innych znakomitych gości. Wydarzenie zorganizowała Delegatura IPN w Bydgoszczy, którą kieruje Edyta Cisewska.

Uroczystość rozpoczęła się od przemówienia prof. Mirosława Golona, dyrektora Oddziału IPN w Gdańsku. W pierwszych słowach zwrócił się do odznaczonych, podkreślając, że naszej niepodległości nie byłoby bez walki zapoczątkowanej przez Armię Krajową, kontynuowaną następnie przez „Solidarność”:

To Armia Krajowa uratowała nas przed najgorszą katastrofą [z rąk okupantów]. „Solidarności” nie byłoby bez żołnierzy AK, w tym bez generałowej Zawackiej.

Dyrektor Golon nawiązał też do osobistych wspomnień związanych z generał Zawacką:

Gdy ją poznałem, miałem wrażenie, że jest 20 lat młodsza, to ona używała komputerów, to ona zbudowała instytucję na której wzorował się IPN [Fundację Archiwum i Muzeum Pomorskie Armii Krajowej oraz Wojskowej Służby Polek].

Po uroczystości wręczenia Krzyży Wolności i Solidarności głos zabrał prezes IPN dr Jarosław Szarek. Zwracając się do odznaczonych podkreślił, że stanowią część nurtu walki o niepodległą Polskę. W imieniu wyróżnionych wystąpił Janusz Wałęcki, który podkreślił, że ideał umiłowania wolności i Solidarności powinien iść w następne pokolenia. W imieniu Fundacji Generał Zawackiej przemówił Wicemarszałek Senatu, przewodniczący Rady Fundacji Generał Zawackiej Jan Wyrowiński:

Kiedy wracała najkrótszą drogą do Polski, starała się być najbliższej tej, którą najbardziej ukochała, czyli Polsce [...] i służyła jej do samego końca. [...] To odznaczenie znajdzie się w naszej Fundacji na honorowym miejscu – powiedział Wicemarszałek.

Do odznaczonych zwrócił się także prezydent Torunia Michał Zaleski, który wręczył im także osobiście pisemne podziękowania.

Postać generał Elżbiety Zawackiej ps. „Zo” mogłaby być inspiracją do niejednej powieści sensacyjnej, a jej życiorys zawiera historie, które przewyższają najlepsze kino akcji. Jej odwaga i oddanie Polsce fascynują wiele osób, także artystów. Losy jedynej kobiety wśród Cichociemnych poznać możemy nie tylko z dokładnej biografii autorstwa dr Katarzyny Minczykowskiej, ale również m. in. ze spektaklu monodramatycznego Teresy Stępień-Nowickiej. Bohaterstwo legendy polskiej konspiracji opisuje też piosenkarka Katy Carr w utworze „Jumping with Zo” (Skacząc z Zo).

LEGENDA KONSPIRACJI

Urodzona w 1909 r. w Toruniu, jeszcze na terenie Cesarstwa Niemieckiego, Elżbieta Zawacka dopiero w wieku kilku lat zaczęła mówić po polsku. Dziś może zakrawać na paradoks fakt, że pierwsze słowa ta wielka Polka wypowiadała po niemiecku i w tym języku rozmawiała z najbliższymi. To specyfika czasu i miejsca, szczególnie zrozumiała dla mieszkańców Pomorza. Jednak to, że dla młodej Elżbiety język niemiecki był językiem w pewnym sensie naturalnym, okazało się szczególnie ważne po 1939 roku. Wykorzystując tę umiejętność mogła prowadzić działalność konspiracyjną na najwyższym poziomie, również na terytorium okupanta, a nawet w stolicy III Rzeszy.

Podróżowała po całej Europie opanowanej przez wojska Hitlera. Docierała też do państw neutralnych. Przybierając różne nazwiska (von Braunegg, Rivière, Watson i in.) zawsze pozostawała przy prawdziwym imieniu Elżbieta. Wreszcie, na przełomie roku 1942 i 1943, decyzją Komendanta Głównego ZWZ-AK gen. Stefana Roweckiego „Grota”, wyruszyła z niebezpieczną misją do emigracyjnych władz w Londynie. „Polski Londyn” nie zyskał Jej uznania. Zderzenie bankietów i politycznych intryg (które były tam codziennością) z nędzą i totalnym zagrożeniem w okupowanym kraju wywarło na niej ogromne wrażenie. Chciała jak najszybciej wracać do Polski, do walki.

Oprócz działalności kurierskiej, pracowała jako instruktor, uczestniczyła w tajnych kompletach. Walczyła w Powstaniu Warszawskim. Wdzięczność narzuconej przez Związek Sowiecki władzy

ludowej była typowa: trzy i pół roku więzienia.

KUSTOSZ PAMIĘCI NARODOWEJ

Kariera naukowa Profesor Zawackiej przebiegała pod znakiem ciągłych szykan czujnej dyktatury, która zdawała sobie sprawę z tego jakim zagrożeniem są wiedza i zdolności zdobyte w konspiracji. Znając dorobek Elżbiety Zawackiej w dziedzinie pedagogiki można tylko sobie wyobrazić jak ten potencjał zostałby wykorzystany w wolnym kraju.

Jednak walka podziemna i działalność naukowa, które wystarczyłyby na ciekawą biografię wyjątkowego człowieka to nie jedyne elementy życiorysu najświetniejszej Torunianki. Nie tak spektakularne jak misje w okupowanej Europie i skoki Cichociemnej było to, czemu legendarna Zo poświęciła się bez reszty. Gigantyczna praca na rzecz udokumentowania polskiej konspiracji, stworzenie Muzeum i Archiwum Pomorskiego AK, opisanie udziału kobiet w walce o niepodległość, organizowanie spotkań historyków – to także Jej dorobek. Każde przedsięwzięcie było prowadzone metodycznie, skrupulatnie i konsekwentnie. Gdy odkryła jakie możliwości w Jej pracy dają nowe technologie nauczyła się, mimo przekroczonej osiemdziesiątki, pracy na komputerze. Gdy w 2002 roku, z inicjatywy dyrektora oddziału krakowskiego IPN Janusza Kurtyki, ówczesny Prezes Instytutu Leon Kieres ustanowił Nagrodę „Kustosz Pamięci Narodowej” nie było wątpliwości kto pierwszy powinien otrzymać ten tytuł.

Jarosław Tęśiorowski, Marcin Węgliński

LISTA ODZNACZONYCH

1. Józef Adamczyk
2. Ryszard Franciszek Brejza
3. Piotr Paweł Gadzinowski
4. Alicja Hyjek
5. Danuta Anna Janiszewska
6. Piotr Jankowski
7. Barbara Wanda Janowska
8. Bolesław Jasiński
9. Barbara Elżbieta Józefowicz
10. Marek Jerzy Konikiewicz
11. Teresa Jadwiga Łuczak

12. Janusz Małecki
13. Zofia Męzydło
14. Elżbieta Barbara Michalak-Błażejewicz
15. Renata Karolina Milczek
16. Elżbieta Maria Modzelewska
17. Andrzej Jan Murawski
18. Ryszard Józef Musielak
19. Marek Roman Reszka
20. Beata Sengebusch - Małecka
21. Izabela Maria Simińska
22. Andrzej Skowroński
23. Jacek Marian Słomski
24. Krzysztof Spudych
25. Adam Jerzy Szandrach
26. Grzegorz Tyczyński
27. Zbigniew Stefan Wilczyński
28. Piotr Jerzy Winiarski
29. Irena Maria Wiśniewska
30. Jolanta Teresa Wiśniewska
31. Ewa Janina Zalewska
32. Hanna Zawadzka
33. Roman Grzegorz Zduński
34. Hanna Elżbieta Zejfert
35. Ewa Maria Ziemkiewicz

POŚMIERTNIE

1. Roman Kiełpiński
2. Elżbieta Magdalena Zawacka

Odnaczenia odebrały 32 osoby. Nieobecni (5 osób) uczynią to w późniejszym terminie.

PLIKI DO POBRANIA

[Biogramy odznaczonych \(pdf, 243.8 KB\) 31.08.2017 15:00](#)

